

CHIẾN LƯỢC NGĂN CHẶN VỀ Ý THỨC HỆ CỦA MỸ ĐỐI VỚI TRUNG QUỐC VÀ SỰ ỨNG PHÓ CỦA TRUNG QUỐC*

TS. VƯƠNG TINH**

Thế giới đang trải qua những thay đổi lớn chưa từng thấy trong thế kỷ qua. Sự trỗi dậy của Trung Quốc đã mang lại những thay đổi về cục diện kinh tế và chính trị toàn cầu, khiến Mỹ cảm thấy lo lắng về vị thế bá quyền toàn cầu của nước này. Duy trì vị thế bá quyền duy nhất trên thế giới là động cơ ban đầu và cũng là mục tiêu cuối cùng của Mỹ trong việc ngăn chặn về mặt ý thức hệ đối với Trung Quốc.

Nguồn gốc lịch sử của Chiến lược ngăn chặn về ý thức hệ của Chính quyền J.Biden đối với Trung Quốc

Chiến lược ngăn chặn về ý thức hệ của Mỹ đối với Trung Quốc đã trải qua một quá trình lịch sử lâu dài và phức tạp.

Một là, giai đoạn đề xuất sơ bộ. Tháng 7-1947, nhà ngoại giao G.F.Kennan đã đăng bài viết có tiêu đề *Nguồn gốc hành vi của Liên Xô* trên tạp chí Foreign Affairs, chính thức đưa thuật ngữ “ngăn chặn” (containment) vào

chính trị. “Ngăn chặn” ở đây bao gồm nhiều yếu tố khác nhau như: Ngăn chặn về quân sự, kinh tế, chính trị, tâm lý và ý thức hệ.

Hai là, giai đoạn đối đầu và ngăn chặn. Kể từ sau Chiến tranh lạnh, trên thế giới đã hình thành hai phe đối đầu giữa chủ nghĩa tư bản và chủ nghĩa xã hội. Trong giai đoạn này, đối tượng ngăn chặn chính của Mỹ là Liên Xô nhưng đồng thời Mỹ cũng đàn áp và ngăn chặn Trung Quốc.

Ba là, thời kỳ hòa dịu và hòa hoãn. Do thất bại của Mỹ trong các cuộc chiến ở Triều Tiên và Việt Nam, cộng thêm khủng hoảng kinh tế khiến nước này dần rơi vào thế bất lợi trong cuộc tranh giành bá quyền giữa Mỹ và Liên Xô. Trong giai đoạn này, Mỹ coi Trung Quốc là đối tác chiến lược chống lại Liên Xô. Do đó, Mỹ đã điều chỉnh chiến lược ngăn chặn về ý thức hệ, hạ thấp màu sắc ý thức hệ trong ngoại giao Trung - Mỹ. Chuyến thăm Trung Quốc năm 1972 của Tổng thống R.Nixon là bước đi chiến lược tiêu biểu trong giai đoạn này.

Bốn là, thời kỳ hòa hoãn và ngăn chặn. Sau khi Liên Xô tan rã (năm 1991), đặc điểm nổi bật của chiến lược ngăn chặn về ý thức hệ của Mỹ đối với Trung Quốc là sự ngăn chặn vừa

* Tạp chí Nghiên cứu chủ nghĩa xã hội thế giới, kỳ 2-2023, tr.101-110

** Viện Nghiên cứu chủ nghĩa Mác, Học viện Khoa học xã hội Trung Quốc

phải, tức là sự thâm nhập ý thức hệ một cách tinh vi vào các mối quan hệ kinh tế. Nhưng xu thế này không kéo dài được lâu, xung đột ý thức hệ giữa Trung Quốc và Mỹ lại gia tăng vì vấn đề Đài Loan và vấn đề hạt nhân.

Năm là, thời kỳ “cạnh tranh” và ngăn chặn. Với sự trôi dạt toàn diện của Trung Quốc và suy giảm tương đối của Mỹ, sự thay đổi trong cán cân quyền lực giữa hai nước, cũng như sự lo lắng về vị thế bá quyền của Mỹ đã kích hoạt sự điều chỉnh chính sách Trung Quốc của Mỹ và sự cạnh tranh chiến lược giữa hai nước. Dưới thời Chính quyền D.Trump và J.Biden, Mỹ đã thẳng thừng coi Trung Quốc là mối đe dọa ý thức hệ chính và kêu gọi thành lập một liên minh mới để cùng đối phó với Trung Quốc.

Sáu là, thời kỳ cạnh tranh và ngăn chặn khốc liệt. Với sự thất bại trong việc kiểm chế đại dịch Covid-19, Chính quyền J.Biden rõ ràng đã tiếp tục chiến lược cạnh tranh chống lại Trung Quốc của Chính quyền D.Trump và tư duy ngăn chặn của Đảng Dân chủ, đồng thời tiếp tục tăng cường ngăn chặn về ý thức hệ đối với Trung Quốc.

Bản chất của Chiến lược ngăn chặn về ý thức hệ của Chính quyền J.Biden đối với Trung Quốc

Một là, trên bình diện ý thức hệ, vai trò lãnh đạo về ý thức hệ của Mỹ bắt nguồn từ tư duy bá quyền sâu xa của nước này. Chỉ cần một quốc gia thách thức bá quyền của Mỹ hoặc cố gắng vượt qua, Mỹ sẽ ra sức đàn áp và tiêu diệt. Chống lại Liên Xô, đối thủ đáng gờm một thời, Mỹ áp dụng chiến lược diễn biến hòa bình, thúc đẩy sự chia rẽ và tan rã của Liên Xô bằng cuộc chiến tranh ý thức hệ không khói súng.

Hai là, trên bình diện chính trị, quyền lãnh đạo về ý thức hệ được coi là kết quả của một cuộc cạnh tranh giữa hai hệ thống chính trị. Rõ ràng, đây là sự cạnh tranh giữa hai hệ thống xã hội chủ nghĩa và tư bản chủ nghĩa. Mỹ sử dụng các giá trị dân chủ làm vũ khí tư tưởng để đàn áp đối thủ, sử dụng nhân quyền làm vỏ bọc và lôi kéo nhiều quốc gia chống lại và kiềm chế những quốc gia không đáp ứng yêu cầu của Mỹ về mặt thể chế và chính sách, đồng thời sử dụng phương thức phân bổ tài chính đặc biệt để hỗ trợ một loạt kế hoạch chống lại ảnh hưởng của Trung Quốc nhằm duy trì vai trò lãnh đạo toàn cầu của Mỹ với mục tiêu chứng minh tính ưu việt của thể chế chính trị Mỹ.

Ba là, trên bình diện kinh tế, ham muốn kiểm soát ý thức hệ của Mỹ được thúc đẩy bởi lợi ích tư bản. Sự lãnh đạo của Mỹ trong lĩnh vực ý thức hệ được thực hiện thông qua sự lũng đoạn tư bản. Trong thời đại công nghệ, internet trở thành nền tảng chính để Mỹ thúc đẩy quyền lãnh đạo về ý thức hệ. Dưới hai gọng kìm về chính trị và tư bản, chỉ những nội dung phù hợp với lợi ích quốc gia của Mỹ và lợi ích của tư bản mới được phép tiếp tục tồn tại trên mạng internet.

Đặc điểm chính trong Chiến lược ngăn chặn về ý thức hệ của Chính quyền J.Biden đối với Trung Quốc

Một là, kế hoạch ngăn chặn “ván cờ trường kỳ”. Ngày 20-5-2020, Nhà Trắng ban hành “Phương châm chiến lược của Mỹ đối với Trung Quốc”, trong đó chỉ rõ Trung Quốc đặt ra ba thách thức đối với Mỹ về kinh tế, giá trị quan và an ninh, trong đó cả giá trị quan và an ninh đều liên quan đến vấn đề ý thức hệ.

Hai là, phương thức ngăn chặn mang tính toàn diện. Chiến lược ngăn chặn về ý thức hệ của Chính quyền J.Biden đối với Trung Quốc không tồn tại đơn lẻ mà nhân danh “an ninh quốc gia”, “dân chủ” và “nhân quyền”, phối hợp với chiến tranh thương mại, chiến tranh tài chính, chiến tranh công nghệ, chiến tranh dư luận, vv. từ đó ngăn chặn vai trò của Trung Quốc trên thế giới.

Ba là, tư duy ngăn chặn của chủ nghĩa biệt lập. Dưới thời Chính quyền D.Trump, Mỹ đã áp dụng chiến lược “Nước Mỹ trên hết”, thể hiện ở việc phát động cuộc chiến thương mại và cuộc chiến công nghệ 5G với Trung Quốc. Dưới thời Chính quyền J.Biden, tư duy “lợi ích trên hết” theo chủ nghĩa biệt lập này của Mỹ vẫn được duy trì, tuy nhiên các đồng minh của Mỹ vẫn khó từ bỏ mọi lợi ích liên quan đến Trung Quốc và khó hình thành một mặt trận thống nhất vững chắc.

Bốn là, phương thức ngăn chặn “toàn chính phủ”. Chính quyền J.Biden đã đi theo tư duy của thời D.Trump, áp dụng cách tiếp cận “toàn chính phủ” và huy động mọi nguồn lực bao gồm: Quốc hội, chính quyền tiểu bang, khu vực tư nhân, xã hội dân sự để kiềm chế Trung Quốc. Chiến lược này được điều phối bởi cơ quan lập pháp và ngày càng có nhiều cơ quan chính phủ tham gia, trong đó lấy các vấn đề liên quan đến Trung Quốc làm hướng phân bổ ưu tiên của các nguồn lực.

Ứng phó của Trung Quốc đối với Chiến lược ngăn chặn về ý thức hệ của Chính quyền J.Biden

Một là, giữ vững “vùng đỏ”. Trước hết, chủ nghĩa Mác là linh hồn của hệ tư tưởng chủ đạo, cần không ngừng thúc đẩy đổi mới lý luận. Thứ hai, củng cố tư tưởng chủ đạo và dư luận xã hội trong thời đại mới, củng cố lập trường chỉ đạo của chủ nghĩa Mác trong lĩnh vực tư tưởng. Cuối cùng, hoàn thiện thể chế lãnh đạo về tư tưởng và cơ chế làm việc, phát huy đầy đủ vai trò hạt nhân lãnh đạo của Đảng Cộng sản Trung Quốc.

Hai là, khống chế và thu hẹp “vùng đen”. An ninh quốc gia là ưu tiên hàng đầu, phải “cảnh giác chống lại ảnh hưởng tiêu cực của ý thức hệ đế quốc chủ nghĩa” và xây dựng một phòng tuyến chống lại sự lật đổ và xâm nhập trong lĩnh vực an ninh tư tưởng. Internet là mặt trận chính, chiến trường chính, an ninh tư tưởng đi đầu.

Ba là, tranh thủ “vùng xám”. Trước hết, cần xây dựng một hệ thống truyền thông hiện đại có sức mạnh diễn ngôn và khả năng cạnh tranh quốc tế, nâng cao sức hấp dẫn và ảnh hưởng của hệ tư tưởng chính thống. Hai là, giáo dục kiến thức chính trị cho các công dân mạng, đặc biệt là những người có sức ảnh hưởng trên internet (KOLs), để nâng cao khả năng phán đoán, nhận thức và hiểu biết chính trị của họ. Cuối cùng, tăng cường hoạt động và giám sát nội dung của các nền tảng tự truyền thông để giảm tác động tiêu cực của các ngành công nghiệp xám và nội dung xám ■

ĐỖ KHƯƠNG MẠNH LINH

tóm lược và giới thiệu